

LANGJARIG PERSPECTIEF TRANSFORMATIE JEUGDHULP IN GRONINGEN

Datum: 4-02-2025

Inhoudsopgave:

Leeswijzer	2
1. Inleiding: waarom, waartoe, waarheen?	2
2. Context: werken vanuit kinderen, gezinnen en de leefwereld	3
3. Naar een langjarig perspectief	4
4. Uitgangspunten transformatie voor inkoop en organisatie	5
5. Langjarig perspectief inrichting jeugdhulplandschap	6
6. Segmenten Jeugdhulplandschap	7
7. Transformatieopgaven per segment	8
8. Kritische succesfactoren, randvoorwaarden en risico's	17
9. Grove planning	21

** Toelichting 3 februari 2026: Dit document is door gemeenten besproken in februari 2025. De bijlagen die hier destijds bijgevoegd zijn, zijn niet langer actueel. De bijlage is geactualiseerd en opgenomen als bijlage II (segmenten en producttoedeling) bij de Toelichting Nvl HSJ – vragen ontwikkelrichting LP en HSJ def. (bijlage 1 Nvl). Dit geldt ook voor de in dit document opgenomen cliëntgetallen en daarbij eventueel genoemde bedragen.*

Leeswijzer

In deze notitie beschrijven wij de ontwikkelrichting en het langjarig perspectief van de Groninger gemeenten op het jeugdhulplandschap in de jeugdregio Groningen, waar wij samen met alle betrokken partners naar toe willen werken. Deze notitie dient als onderlegger en visiedocument voor de bespreking van de voorstellen in het SOO van 15 november en de Adviescommissie jeugdhulp op 29 november 2024. Waarin we akkoord vragen voor de beweging en het daaruit volgende het inrichtingsvoorstel.

Het document start met een beschrijving van de inhoudelijk gewenste beweging (hoofdstuk 1 en 2). De hoofdstukken 4 en 5 schetsen de kern van de transformatie van de jeugdhulp en het langjarig perspectief op de jeugdhulp in de regio Groningen. In hoofdstuk 6 en 7 doen wij een voorstel voor de ordening van het totale jeugdhulpaanbod, op basis van een indeling in een aantal 'segmenten'. Elk segment wordt inhoudelijk geduid en de voornaamste transformatieopgaven worden beschreven. In hoofdstuk 8 en 9 staan we stil bij de transformatie en veranderstrategie. We sluiten af met een advies voor het vervolg.

1. Inleiding: waarom, waartoe, waarheen?

De Groninger gemeenten hebben zich in de Regiovisie¹ verbonden aan een gezamenlijke 'stip op de horizon':

Stip op de Horizon Jeugdregio Groningen

Samenhangende (passende) ondersteuning voor de jeugdige en het gezin, waar jeugdhulpaanbieders in nauwe samenwerking met kind en ouders, sociaal netwerk, andere aanbieders, de toegang en andere betrokken instanties in een doorlopende lijn (laag-midden-hoog-specialistische jeugdhulp én met aansluiting op 18- / 18+) een afgestemd totaalpakket aan ondersteuning bieden.

Met een daarbij passende integrale bekostigingsvorm (taakgericht) van zorgaanbieders samen, waarbij jeugdhulpaanbieders medeverantwoordelijk worden gemaakt voor de te realiseren doelen.

In de Regiovisie is op basis van deze 'stip op de horizon', de gewenste beweging in het jeugdhulplandschap op basis van zes ontwikkelopgaven beschreven:

- *Alle jeugdigen krijgen de kans zich positief te ontwikkelen;*
- *Jeugdigen worden beschermd als hun ontwikkeling gevaar loopt;*
- *Jeugdigen groeien zo thuis mogelijk op;*
- *De toegang voor (jeugd)hulp kan zijn taken goed uitvoeren;*
- *Bij de inzet van jeugdhulp gelden enkele principes:*
 - *Hulp en ondersteuning is in de leefomgeving, aanvullend, onderbouwd, efficiënt en effectief;*
 - *Strategisch duurzaam partnerschap;*
 - *Doen wat nodig is voor soepele overgang 18- 18+;*
 - *Beheersen kosten;*
 - *Doorlopend leren;*
 - *Wachttijden voldoen aan normen;*
- *De ondersteuning, begeleiding en behandeling voor jeugdigen en gezinnen is passend voor alle doelgroepen en van goede kwaliteit.*

¹ Norm voor opdrachtgeverschap, concept Regiovisie regio Groningen, november 2021.

Op basis van de ‘stip op de horizon’ en de ontwikkelopgaven uit de Regiovisie werken we met alle gemeenten, de RIGG, aanbieders en alle andere betrokkenen aan de gewenste beweging. We zien dat de inrichting van het jeugdhulplandschap hier onlosmakelijk aan verbonden is. Het jeugdhulplandschap wordt enerzijds gevormd en beïnvloed door de bewegingen die we (willen) maken en anderzijds willen we het jeugdhulplandschap zo inrichten dat deze de gewenste beweging ondersteunt.

We zien dat het gehele jeugdhulplandschap constant in beweging is. De komende jaren komt er nog meer beweging onder invloed van bijvoorbeeld de Hervormingsagenda, het Toekomstscenario kind en gezinsbescherming, de verdere uitwerking van de Regiovisie (waar nu al aan wordt gewerkt vanuit de inrichting van de lokale teams, Basis hulp jeugd en gezin en het programma Hoogspecialistische jeugdhulp), lokaal gemeentelijk beleid en het financiële perspectief van gemeenten. Daarbij bestaat een stevige onderlinge beïnvloeding en afhankelijkheid.

Het is voor de regio belangrijk de verschillende ontwikkelingen in onderlinge samenhang te beschrijven vanuit een breder perspectief. In deze notitie schetsen we dit brede langjarig perspectief voor het jeugdhulplandschap waarmee we samenhangende passende ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen uit de jeugdregio Groningen willen realiseren.

2. Context: werken vanuit kinderen, gezinnen en de leefwereld

We willen dat alle jeugdigen de kans krijgen zich positief te ontwikkelen. Daarvoor is het van belang dat jeugdigen een goede start maken in het leven, zodat zij zich kansrijk, gezond en veilig kunnen ontwikkelen tot personen die zoveel mogelijk een zelfstandige plek kunnen vinden in de samenleving. Hun ouders, gezin en andere directe betrokkenen zijn hierbij van belang. Door in te zetten op het versterken van het normale leven van jeugdigen thuis, in de buurt en op school zorgen we hier met elkaar voor.

Opvoeden en opgroeien gaat met ups en downs, niet bij alle moeilijkheden is direct hulp nodig. Met de beweging naar meer preventie willen we ervoor zorgen dat kleine problemen niet groter worden en dat deze vroegtijdig kunnen worden opgelost. Daar waar de ontwikkeling van jeugdigen hapert of vastloopt is ondersteuning beschikbaar. Hierbij kijken wij met een brede blik, vanuit de leefwereld van jeugdige en gezin, goed, systemisch en systematisch naar de onderliggende oorzaken van deze problemen zoals bijvoorbeeld armoede, persoonlijke problemen van de ouders, trauma's, woonproblematiek, scheidingsperikelen en de schoolgang.

De gewenste beweging

Om dat nog beter te kunnen organiseren voor onze gezinnen en kinderen, nog beter te faciliteren voor hulpverleners, verwijzers en andere professionals, en om beter grip te krijgen op de financiën, beweegt en verschuift de jeugdhulp en daarmee het jeugdhulplandschap. We streven de volgende beweging na:

Van
Therapie en genezing
Naar
Veilig, gezond en zo normaal mogelijk opgroeien
Door
Herstel van het gewone leven thuis, in de buurt en op school

Leidend zijn de wensen en behoeften van kinderen en gezinnen. Met een domein overstijgende werkwijze die vroegtijdig kan worden ingezet willen wij betere oplossingen realiseren en jeugdigen en hun gezin beter en met

meer duurzaam resultaat helpen. Deze beweging hebben we ingezet met de Regiovisie en de transformatie van de Hoogspecialistische jeugdhulp (verder: HSJ). We doen ook al veel. Zo hebben we bijvoorbeeld ondersteuners jeugd en gezin bij de huisartsen (verder: OJG), we transformeren de hulp voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen vanuit het programma HSJ, we streven naar zo weinig mogelijk uithuisplaatsingen en ontwikkelen kleinschalige voorzieningen, we richten ons nog sterker op de kinderen in de meest kwetsbare positie, we versterken en verbreden de lokale teams door de hulp zo thuisnabij mogelijk te organiseren, we richten delen van de ondersteuning taakgericht en beschikkingsvrij in, we organiseren (collectieve) jeugdhulp binnen het onderwijs en gebruiken de inbreng van ervaringsdeskundigen.

We ervaren hardnekkige knelpunten. Bijvoorbeeld: veel verschillende hulpverleners in een gezin met verschillende specialismen, wachtlijsten, veel thuiszitters (kinderen die niet naar school gaan), administratieve- en regeldruk, onnodig vaak her-indiceren, oplopende kosten, druk op voorzieningen voor de meest kwetsbaren, onnodig medicaliseren; niet alles is zorg, nadruk op aanpakken symptomen in plaats van achterliggende oorzaken door onvolledige of te late analyse van de hulpvraag.

Het systeem heeft invloed op het gedrag van ouders, verwijzers en aanbieders. We zien dat betrokkenen strategische keuzes maken die niet altijd aansluiten bij de beweging die we willen maken. De nadruk ligt op een formele indicatie als toegangspoort tot hulp, verwijsroutes en verwijsbevoegdheden die anders worden ingezet dan bedoeld, de arbitraire grenzen tussen de vele verschillende jeugdhulpproducten die maatwerk en flexibiliteit soms lastig maken, te weinig inhoudelijke kennis aan de voorkant over achterliggende problematiek, druk op gezinnen en kinderen om te presteren. Dat alles in een uitgebreid en ingewikkeld jeugdhulplandschap met veel stakeholders, waarbij de inhoudelijke en financiële prikkels niet altijd werken vanuit het belang van kind en gezin.

Met de transformatie van de jeugdhulp beogen wij ook uniformering van basishulp jeugd en gezin te realiseren, zodat de specialistischere jeugdhulp daar naadloos op kan aansluiten. Continuïteit van zorg voor de meest kwetsbare kinderen en gezinnen is een belangrijk uitgangspunt. Evenals een eenvoudige inrichting van het landschap, zowel qua inhoud als qua werkprocessen. Beheersbare financiën zijn belangrijk, maar minder leidend dan de inhoud.

Voortzetten en versterken ingezette transformatiebeweging

De ontwikkelingen en bewegingen moeten nadrukkelijker op elkaar worden afgestemd. Alleen daarmee kunnen we de ingezette beweging vanuit de transformatieopgaven versterken en de knelpunten oplossen. Het gaat daarbij niet om het herformuleren van keuzes die bijvoorbeeld al met de Regiovisie zijn gemaakt. Wij vertalen van de Regiovisie, samen met de huidige ontwikkelingen, toekomstige opgaven en geconstateerde knelpunten in de concrete inkoop- en organisatieopgaven, regionaal en lokaal. Waarbij we een samenhangend langjarig perspectief schetsen, zodat alle partijen zich hierop kunnen voorbereiden en aan dezelfde concrete inrichtingsopgaven in dezelfde richting werken. Niet in het belang van het systeem zelf, maar ten gunste van de jeugdigen en gezinnen.

3. Naar een langjarig perspectief

We werken doorgaand aan het realiseren van onze ambities en doelstellingen. Met een aantal ontwikkelingen creëren we reeds beweging en impact op de inrichting van het jeugdhulplandschap (of hebben we dit in gang gezet):

- Iedere gemeente is in verschillende stadia bezig met de (door)ontwikkeling van de lokale basishulp jeugd en gezin;
- Regionaal loopt het traject van de transformatie en inkoop van de Hoogspecialistische jeugdhulp (HSJ). In deze notitie schetsen we de samenhang van deze ontwikkelingen in het licht van het langjarig perspectief op het totale jeugdhulplandschap.

Een aantal gemeenten (ook wel verkennergemeenten genoemd) is op basis van de stip op de horizon, de basis hulp jeugd en gezin lokaal verder gaan inrichten. Regionaal is de RIGG samen met gemeenten en ketenpartners gestart met de voorbereidingen van de transformatie en inkoop van de HSJ. De opbrengsten vanuit o.a. de verkennergemeenten² en het HSJ-traject hebben er toe geleid dat we vanuit een breed perspectief willen kijken wat er nodig is om het gehele landschap zo in samenhang te organiseren dat het welzijn van het kind en jeugdige het meeste wordt gediend.

In dit langjarig perspectief beschrijven wij nader hoe het landschap als geheel eruit zou kunnen zien, welke uitgangspunten daarbij gelden en hoe wij dit kunnen organiseren. Een concreet en eenduidig beeld van een regionaal dekkend, consistent en overzichtelijk jeugdhulplandschap, met voldoende ruimte om lokale ambities en opgaven daarbinnen een plaats te geven. In dit langjarig perspectief geven wij aan een aantal onderdelen van de Regiovisie nu nadere invulling. We richten ons hiermee specifiek op de transformatie die nodig is in de gecontracteerde jeugdhulp in de regio Groningen.

Wij bouwen aan deze beweging vanuit de lokale context: wij organiseren een sterke sociale basis, basishulp jeugd en gezin en als je er dan niet uitkomt is er specialistische hulp. We denken en werken vanuit wat jeugd en gezin nodig heeft en niet vanuit jeugdhulpproducten. De sleutel tot verandering is een andere werkwijze, die moet leiden tot een duurzame cultuurverandering, zowel van de aanbieders van hulp als van de gemeenten.

4. Uitgangspunten transformatie voor inkoop en organisatie

In dit vierde hoofdstuk richten we ons specifieker op wat onze ambities en doelstellingen betekenen voor het organiseren en inkopen van de jeugdhulp en de samenhang tussen de inkoop van gespecialiseerde jeugdhulp met de ondersteuning die lokaal wordt ingekocht en georganiseerd. De inkoop en organisatie faciliteert en ondersteunt gemeenten en de jeugdregio Groningen in het realiseren van de strategische en beleidsmatige doelen.

Samenvattend gaat het om de volgende doelen:

- Normaliseren van problematiek en werken vanuit de principes van positieve gezondheid. Niet alle hulpvragen van jeugdigen en hun gezinnen vragen om de inzet van gespecialiseerde jeugdhulp;
- Versterken eerstelijns hulp en preventie waaronder de uitbreiding van voorliggende voorzieningen en een collectief aanbod. Bij voorkeur in en in samenhang met de directe leefwereld (op de spreekwoordelijke fietsafstand);
- Vroegtijdige signalering en preventie door inzet van lichtere vormen van jeugdhulp, om complexe problematiek en de inzet van zware zorg te voorkomen;
- Matched (en stepped) care juist toepassen bij de ondersteuning. Het belang van een bij de hulpvraag passende verklarende analyse. Het vroegtijdig richten op oorzaken ten opzichte van het aanpakken van de symptomen;
- Versterking samenwerking jeugdhulp en onderwijs om vroegtijdig problemen te kunnen signaleren en oplossingen te bieden;
- Door middel van ambulante inzet in en om de (zo thuis mogelijke) thuissituatie en een gezinsgerichte benadering willen we uithuisplaatsingen voorkomen;

² Ervaringen vanuit verkennergemeenten: door lokaal te werken met een eigen basishulp jeugd en gezin leer je elkaar kennen, creëer je korte lijnen en is het mogelijk samen beheersbaar te maken.

- Integrale, domein overstijgende en gezinsgerichte samenwerking tussen alle betrokken partijen om ondersteuning op het juiste moment in te kunnen zetten. Daarbij hoort ook dat niet alle hulp ten dienste van kinderen automatisch jeugdhulp is;
- Uitbreiden, versterken dan wel opbouwen van kleinschalige alternatieven (o.a. gezinshuizen) voor residentiële voorzieningen (opbouw, ombouw en afbouw) om zo thuis mogelijk vorm te geven, indien thuis wonen geen reëel perspectief is;
- Vereenvoudiging van het jeugdhulplandschap en -systeem. Met sterkere prikkels op inhoud en financiën die bijdragen aan het behalen van inhoudelijke doelen en ruimte geven aan professionals om te doen wat nodig is. Taakgerichter ten opzichte van P*Q.

5. Langjarig perspectief inrichting jeugdhulplandschap

In dit hoofdstuk beschrijven wij het langjarig perspectief waarmee wij de richting voorstellen waarlangs de jeugdhulp kan worden georganiseerd en ingekocht. Het langjarig perspectief heeft als doel het toekomstige jeugdhulplandschap integraal en vanuit hetzelfde gemeenschappelijke belang te laten werken en samenwerken. Het systeem moet ondersteunend zijn aan deze waarden.

Het landschap is opgebouwd uit verschillende onderdelen. Een langjarig perspectief is nodig om te laten zien hoe deze verschillende onderdelen op elkaar inwerken en elkaar kunnen versterken of belemmeren. Met het voorgestelde perspectief brengen we ook een ordening aan. Met deze ordening wordt het mogelijk om beredeneerd gerichte lokale of sub-regionale keuzes te maken die passen binnen het brede regionale jeugdhulplandschap.

Vanuit het langjarig perspectief gaan wij de komende jaren aan de slag met het realiseren van de transformatie voor de afzonderlijke onderdelen binnen de totale jeugdhulp in onze regio.

Langjarig perspectief jeugdhulplandschap

Figuur 1: Het toekomstige jeugdhulp landschap

Het toekomstige jeugdhulplandschap is weergegeven in figuur 1. Het landschap is geordend in:

- Basishulp jeugd en gezin (uitgevoerd door een lokaal team).
- Aanvullende hulp jeugd en gezin. Deze hulp werkt nauw samen met de basishulp jeugd en gezin.
- Onderwijs & Jeugdhulp.
- Hoogspecialistische jeugdhulp (HSJ). De HSJ netwerksamenwerking kan onder meer vroegtijdig passende interventies kan inzetten om uit huis plaatsing te voorkomen.
 - o Hoogspecialistische jeugdhulp, multicomplexe problematiek en crisis.
 - o Bovenregionale voorzieningen
 - o Wonen.

Hierbij is het uitgangspunt dat jeugdhulp wordt geleverd door een (groep van) aanbieders, middels een taakgerichte financiering. Binnen de inrichting is nog een aantal opties mogelijk (zie hoofdstuk 9). De toelichting op de verschillende segmenten beschrijven wij in de volgende hoofdstuk.

6. Segmenten Jeugdhulplandschap

In het landschap hebben wij een ordening aangebracht gebaseerd op logische plekken waar inwoners, professionals en het sociale netwerk elkaar treffen en/of werken aan dezelfde doelen. Thuis nabij en in de leefwereld als het kan, overstijgend wanneer de complexiteit, zwaarte, specifieke professionaliteit of doelen dat vragen. In hoofdlijnen zijn de volgende segmenten te onderscheiden:

- 1. Basishulp jeugd en gezin**
- 2. Aanvullende Jeugdhulp**
- 3. Onderwijs & Jeugdhulp**
- 4. Hoogspecialistische Jeugdhulp**
 - 4a. Hoogspecialistische Jeugdhulp, Multicomplexe problematiek en Crisis**
 - 4b. Bovenregionale voorzieningen**
 - 4c. Wonen**

Preventie/sociale basis zou als een voorliggend segment beschreven kunnen worden. Binnen dit (brede) voorliggende segment valt een variëteit aan (vaak ook specifiek lokale) interventies, acties, subsidies, lokale initiatieven, e.d. Dit segment valt voor nu buiten de scope van dit document.

We onderscheiden binnen onze brede opgave vier met elkaar samenhangende segmenten. De verschillende segmenten in het jeugdhulplandschap dragen op verschillende maar met elkaar samenhangende onderdelen, onderwerpen en niveau's bij aan de transformatie; bijvoorbeeld het voorkomen van uithuisplaatsing door het inzetten van intensieve ambulante behandelinterventies komt vanuit de HSJ. Daarbij wordt het voorkomen van uithuisplaatsingen ondersteund vanuit de basishulp jeugd en gezin en/of aanvullende hulp jeugd en gezin door te zorgen dat kinderen niet uitvallen in het onderwijs of door (leden van) het gezin te ondersteunen. Er is een sterke onderlinge afhankelijkheid tussen de segmenten, die vraagt om een meerjarige programmatische aanpak.

Stakeholders, commitment en samenwerking

De transformatie is een grote opgave, die vele stakeholders raakt en commitment vereist om de veranderingen gezamenlijk te realiseren. In de volgende hoofdstukken worden de doelstellingen en transformatieopgaven per segment geschetst. Deze moeten worden geconcretiseerd en gekwantificeerd. Daarna kan worden bepaald hoe

het proces van organisatie en inkoop per segment kan worden ingezet om de strategische en beleidsmatige doelen te realiseren. De veranderstrategie en fasering van de nieuwe inkoop is daarbij van cruciaal belang.

Verkorte analyse

De onderstaande tabel toont de samenvatting van de analyse van het jeugdhulplandschap, die is gemaakt op basis van de regionale gegevens over 2023 en de inventarisatie van de lokale inkoop. De volledige analyse is opgenomen in bijlage 1.

segment	All	Basishulp	Onderwijs	Aanvullende JH	HSJ	Wonen
# cliënten	15.962	2.877	2.133	11.747	1.350	1.720
uitgaven	€ 216.210.114	€ 33.908.066	€ 26.515.933	€ 65.294.838	€ 39.072.306	€ 38.984.991
gemidd declaratie	€ 13.545	€ 11.786	€ 12.431	€ 5.558	€ 28.942	€ 22.666
totaal # aanbieders	375	206	64	228	82	100
80% uitgaven	€ 172.968.091	€ 27.126.453	€ 21.212.746	€ 52.235.871	€ 31.257.845	€ 31.187.993
# aanbieders 80% uitg.	38	56	4	21	13	20

Tabel.

Regionaal ingekochte jeugdhulp met aantal jeugdigen, aanbieders en uitgaven in 2023 per segment

7. Transformatieopgaven per segment

Per segment volgt een korte toelichting: wat het segment inhoudt, wat er onder valt en wat op dit moment de voornaamste transformatie-opgaven voor de komende jaren zijn.

7.1 Segment 1 – Basishulp Jeugd en Gezin

Wat is Basishulp Jeugd & Gezin?

De exacte invulling van wat Basishulp Jeugd & Gezin precies is kan lokaal verschillen. Zowel landelijk als regionaal zijn hierover geen harde afspraken gemaakt. De Basishulp Jeugd & Gezin kan licht, zwaar en intensief zijn en zowel kort- als langdurig. Inhoudelijk gaat het bij de Basishulp Jeugd & Gezin altijd om de volgende taken en elementen die bij voorkeur taakgericht en indicatieloos worden uitgevoerd:

- Geruststellen van inwoners en een vertrouwd aanspreekpunt zijn.
- Advies en meedenken om problemen in eigen netwerk op te lossen of er mee om te kunnen gaan.
- Verbinding leggen met het informele netwerk en helpen dit te verstevigen.
- Opvoedondersteuning, individuele ondersteuning, begeleiding en coaching. Individueel en waar mogelijke ook collectief. Afhankelijk van lokale keuzes de meer specialistischere vormen hiervan.
- Bieden van psycho-educatie.
- Bemiddelen op /naar school of werk.
- Andere hulpverleners erbij halen.
- Waakvlamcontact: als stimulans voor mensen om zelf meer durven op te pakken, of om snel te kunnen opschalen als een crisis dreigt.
- Samen met inwoners creatieve maatwerk oplossingen bedenken (waarbij medewerkers altijd moeten kunnen uitleggen waarom ze kiezen voor deze oplossing, waardoor de overwegingen transparant zijn).

NB: een deel van de Groninger gemeenten moet nog nadere keuzes maken over welk deel van de jeugdhulp precies lokaal georganiseerd wordt en ook hoe deze een plaats krijgt binnen brede basisteams.

Waarom willen we Basishulp Jeugd & Gezin?

Het gaat hierbij om de transformatie opgaven, dus wat willen we veranderen en daardoor bereiken voor kinderen en gezinnen:

- Voor de kinderen en gezinnen met een ondersteuningsvraag levert dit op dat zij sneller hulp krijgen en er kortere wachttijden en wachtlijsten zijn.
- Met een snelle triage aan de voorkant en minder hulpverleners in het gezin.
- De hulp en expertise is dichtbij beschikbaar, laagdrempelig en toegankelijk en met zo mogelijk inzet van het eigen netwerk.
- De medewerkers werken in de wijk, bij de huisarts, op scholen, bij gezinnen thuis, zijn vindbaar voor de gezinnen en werken nog meer vanuit het belang van het kind.
- Er wordt gewerkt vanuit de bedoeling: wat is nodig en helpend voor dit gezin? Zo kan eenvoudig op- en afgeschaald worden tussen lichte en zwaardere hulp, zonder onnodige administratie en indicaties. Zij hebben daarbij een brede blik en betrekken (indien relevant) alle leefdomeinen in samenhang.

Wie voert Basishulp Jeugd & Gezin uit?

Mede vanuit de Hervormingsagenda Jeugdhulp is een landelijk richtinggevend kader ‘*Toegang, lokale teams en integrale dienstverlening*’ opgesteld. Dit kader maakt deze basishulp nadrukkelijk onderdeel van een domeinoverstijgend lokaal basisteam; dus breder dan jeugdhulp alleen. In het richtinggevend kader wordt geadviseerd om in deze brede basisteams tenminste een aantal functies te organiseren. Voor dit langjarig perspectief zijn met name de volgende inrichtingskeuzes uit het richtinggevend kader van belang voor de invulling en positionering van Basishulp Jeugd & Gezin:

- Het basisteam is dichtbij, vindbaar en zichtbaar. Het team is zo lang als nodig het vertrouwde aanspreekpunt.
- Er wordt gekeken met een brede blik en gewerkt met een brede analyse.
- Basisteams hebben mandaat over gemeentelijke beleidsterreinen heen.
- Lokale basisteams bieden zelf ook (basis)hulp.

De Basishulp Jeugd & Gezin kan daarbij geboden worden door een lokaal team zelf, door een welzijnsorganisatie of (groep samenwerkende) jeugdhulpaanbieder(s) die onderdeel uitmaken van zo’n team en daarin samenwerken.

Hoe werkt Basishulp Jeugd & Gezin?

Het lokale team kan dus zelf deze (basis)hulp bieden, zonder indicatie en werkt daarbij voorkeur taakgericht. De Basishulp Jeugd & Gezin werkt aan het voorkomen van problemen, normaliseren en het versterken van het gewone leven. Daarnaast krijgt de Basishulp Jeugd & Gezin de ruimte en de opdracht om alternatieven te ontwikkelen. Het gaat om het stimuleren van de ontwikkeling die niet vanzelf gaat, door bijvoorbeeld een ontregeling van jeugdigen of het gezin, op de verschillende ontwikkelings- en levensgebieden.

De basishulp is laagdrempelig en werkt met een brede blik. Deze brede blik kan worden bereikt door in te zetten op het verstevigen van de lokale teams met voldoende kennis en expertise en wordt

ondersteund door de verbinding met de Aanvullende Jeugdhulp. Hierin worden de landelijke ontwikkelingen en eisen rondom de Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario Kind en Gezin gevolgd.

Tegelijkertijd moet er ook worden ingezet op normaliseren. Het uitgangspunt is het gewone (en niet het perfecte) leven. Dat ondersteunen we waar nodig en noodzakelijk, vanuit het besef dat bij dat “gewone leven” ook tegenwind en tegenslag horen met daarbij ook “gewone” oplossingen die gewoon goed werken. De komende jaren wordt ingezet op het versterken van de samenwerking en de verbinding jeugdhulp en het onderwijs, met erkenning en respect voor elkaars expertise. Dit zal plaats vinden vanuit de Basishulp Jeugd & Gezin, indien nodig aangevuld met Aanvullende hulp Jeugd & Gezin.

Basishulp en het onderwijs: Onderwijs heeft een belangrijke plaats in het leven van jeugdigen. Ze brengen een groot deel van hun tijd op school door. Dit betekent dat het onderwijs soms eerder dan gemeenten of jeugdhulpaanbieders zicht heeft op hoe het werkelijk gaat met een jeugdige. Het is daarom belangrijk dat er kennis en expertise op de scholen aanwezig is om risicofactoren en signalen in een vroeg stadium te signaleren en laagdrempelig hulp en ondersteuning in te zetten, om te voorkomen dat jeugdigen vroegtijdig schoolverlaten en/of zwaardere problematieken ontwikkelen.

Samenhang andere segmenten

De transformatieopgave Basishulp Jeugd & Gezin in de lokale teams is de basis van de transformatie naar het toekomstige jeugdhulplandschap. Het raakt het aanbod van en de (benodigde) transformatie in de overige segmenten. De Basishulp Jeugd & Gezin, de Aanvullende hulp Jeugd & Gezin, het onderwijs en de HSJ hebben elkaar nodig om de beweging naar meer preventie echt waar te kunnen maken. Een goed ingericht Basisteam met basishulp is daarbij een voorwaarde.

7.2 Segment 2 - Aanvullende hulp Jeugd & Gezin

Wat is Aanvullende Hulp Jeugd & Gezin?

- Binnen de aanvullende hulp is veel kennis en expertise aanwezig, o.a. op het gebied van GGZ, LVB, verslavingsproblematiek en echtscheidingsproblematiek. Het gaat om een brede range aan deskundigheid die zowel een adviserende als uitvoerende rol heeft.
- Vanuit de aanvullende hulp kan individuele- en gezinsbehandeling worden geboden, maar ook vroeg signalering;
- Er is nauwe afstemming -en waar mogelijk ook directe samenwerking- met/bij het lokale team, de basis hulp jeugd & gezin, OJG'ers en huisartsen. Hierbij wordt ingezet op een beweging naar het voorkomen van problemen en het inzetten van de kracht van de jongeren zelf en hun omgeving. Dit betekent soms ook een verschuiving van individuele hulp naar collectieve oplossingen, bijvoorbeeld in het onderwijs;
- Aanvullende hulp Jeugd & Gezin is een samenwerking van aanbieders, die middels een taakgerichte financiering uitvoering geven aan deze transformatieopdracht. De transformatieopdracht in combinatie met een taakgerichte financiering geeft aanbieders de mogelijkheid om de kaders van de producten los te laten en ook te kijken naar andere

mogelijkheden. Dit laat onverlet dat de kwaliteit hoog dient te zijn en gebruik gemaakt wordt van evidence of practise based methodieken.

NB: een deel van de Groninger gemeenten moet nog nadere keuzes maken over de reikwijdte van de Basishulp Jeugd & Gezin (segment 1). Indien gemeenten ervoor kiezen alleen de basis begeleiding daarin onder te brengen, zal de aanvullende hulp ook een deel specialistischere begeleiding omvatten.

Waarom willen we Aanvullende hulp Jeugd & Gezin?

Door de kinderen te zien in de context van de eigen omgeving en de ontwikkelfase die ze doormaken verwachten we beter passende hulp voor kinderen en gezinnen te kunnen organiseren. Het werken in de leefwereld, dichtbij lokale teams en basis hulp jeugd & gezin biedt meer kansen om samen te werken, kennis toe te voegen en werkprocessen op elkaar af te stemmen. Hierdoor kan de hulp aan kinderen en gezinnen beter afgestemd, tijdig en in samenhang worden geboden. Het tijdig inzetten van een passende vorm van aanvullende hulp kan de inzet van zwaardere vormen van jeugdhulp voorkomen. En hierdoor kunnen professionals doen waar ze goed in zijn en voorkom je oneigenlijke taken, bijvoorbeeld zoals behandelaars die zoeken naar passende woonplekken.

Het samenbrengen van aanvullende hulp jeugd & gezin bij een beperkt aantal aanbieders geeft meer mogelijkheden om te leren en ontwikkelen vanuit de casuïstiek. Op grotere schaal en met diverse deskundigheid is data en zijn trends en ontwikkelingen beter te duiden, waardoor de verbetermogelijkheden toenemen.

Wie voert Aanvullende hulp jeugd & gezin uit?

Vaste aanbieders en vaste gezichten die bekend zijn in de lokale situatie zorgen ervoor dat afstemming en samenwerking kansrijker wordt, waardoor kinderen en gezinnen tijdiger en passendere jeugdhulp kunnen ontvangen. Het is belangrijk om een overzichtelijk jeugdhulplandschap te hebben, waarbij met een beperkt aantal aanbieders concrete afspraken worden gemaakt. We willen werken in partnerschap, waarbij kwaliteit belangrijk is, de samenwerking intensiveren en innovatie stimuleren. Hierin willen we de overgang maken naar lokale- of (sub)regionale netwerken van aanbieders. Deze netwerken worden een partner naast de basis hulp jeugd & gezin die vanuit dezelfde visie invulling geeft aan de ambities.

Voorop staat dat de aanbieders die aanvullende hulp bieden, middels een taakgerichte financiering, een gemeenschappelijke opdracht krijgen om samen met de lokale teams de meest passende hulp voor jeugdigen en gezinnen te bieden en daarbij de beweging te maken naar de voorkant. Dit betekent dat er een verschuiving zal ontstaan, waarbij het aandeel aanvullende hulp in de komende jaren drastisch zal verminderen.

Hoe werkt de Aanvullende hulp jeugd & gezin?

Een lokaal team of basis hulp jeugd & gezin kan niet alle jeugdhulp zelf bieden en heeft soms aanvullende deskundigheid of inzet nodig. Deze deskundigheid kan betrokken worden vanuit de aanvullende hulp jeugd & gezin. Het 'erbij halen' is een nog niet vanzelfsprekende manier van werken binnen de jeugdhulp. De aanvullende hulp krijgt eveneens de opdracht de beweging te maken naar de voorkant. Dus meedenken, ontwikkelen en meewerken in hoe we problemen kunnen voorkomen, van problematiseren naar normaliseren en het versterken van het gewone leven.

Dit vraagt om een goede samenwerking tussen de aanvullende hulp jeugd & gezin, lokale teams, basis hulp jeugd & gezin, huisartsen, jeugdartsen, onderwijs, organisaties in de sociale basis en tussen de formele en informele zorg. Waarbij zoveel mogelijk wijk- en buurtgericht gewerkt wordt. Het is van belang dat er op elk moment wordt gekeken wat de juiste mix van inzet is – vanuit eigen netwerk, sociale basis, basis- en aanvullende hulp jeugd & gezin – zodat ieders inzet elkaar aanvult en versterkt en opgeteld leidt tot het meest passende antwoord op die specifieke zorgvraag in die specifieke context.

Dit betekent dat er werkafspraken nodig zijn om vast te leggen hoe we in de regio samenwerken, wanneer we een gedeelde verklarende analyse verwachten en wat daarbij ieders rol is.

7.3 Segment 3 – Onderwijs & Jeugdhulp

Wat is Onderwijs & Jeugdhulp?

Elk kind heeft recht op onderwijs. Uitgangspunt is dat zoveel mogelijk kinderen onderwijs kunnen volgen. Niet voor alle jeugdigen is het haalbaar om regulier onderwijs te (blijven) volgen. Ook (juist!) deze kinderen hebben recht op ontwikkeling. Voor hen moeten goede alternatieven beschikbaar zijn, zoals speciaal onderwijs. Soms is aanvullend jeugdhulp nodig of gespecialiseerde dagbehandeling of dagbesteding. Altijd zoveel mogelijk ter overbrugging naar het onderwijs en als dat niet mogelijk is zoveel mogelijk gericht op de ontwikkeling van kinderen. We zien dat er echter nog steeds veel kinderen uitvallen, thuiszitten of volledig op jeugdhulpvoorzieningen een beroep doen, terwijl er perspectief op ontwikkeling en onderwijs is. Ook worden in het onderwijs diverse vormen van jeugdhulp ingezet, terwijl er eerder preventief en meer collectieve ondersteuning kan worden aangeboden, bijvoorbeeld in de vorm van jeugdondersteuners, brugfunctionarissen, ouder- en kind ondersteuners. Allemaal hebben zij gemeen dat de kansen van kinderen bevorderen door schoolnabij aanwezig te zijn en waar nodig op te schalen. Preventief werken en normaliseren zijn hierbij sleutelbegrippen.

Ook is gerichte inzet op het jonge kind noodzakelijk. Jonge kinderen worden soms te snel doorverwezen zonder een duidelijke verklarende analyse of zonder dat het onderwijs aan de voorkant goed betrokken is geweest. We zetten ons dan ook in om het aantal kinderen met vrijstelling onder artikel 5a van de leerplicht terug te dringen.

Door gezamenlijk te kijken naar wat er nodig is om het onderwijs te versterken zijn we in staat om jeugdigen op school te houden of weer terug te laten keren naar onderwijs. Zo krijgt ieder kind de kans zich maximaal en passend bij de eigen mogelijkheden te ontwikkelen.

Waarom een aanpak Onderwijs & Jeugdhulp?

Uit data en monitoringsgegevens blijkt het niet volgen van onderwijs een belangrijke voorspeller en katalysator voor (het ontstaan van) problematiek. Dit leidt tot hogere kosten voor de inzet van jeugdhulp en uitval uit de maatschappij, met veel individuele problemen en hoge maatschappelijke kosten tot gevolg. Onderwijs is meer dan alleen leren, school is ook een plek voor ontwikkeling samen met leeftijdsgenoten in de brede zin van het woord.

We verwachten dat, door de beweging die we in het jeugdhulplandschap willen maken, er een andere vraag zal ontstaan in hoeveelheid, locatie en soorten dagbehandeling en dagbesteding. Welke vraag dit precies zal zijn, zullen we gaandeweg met elkaar moeten verkennen. Deze

onderdelen van het landschap zullen daarom niet direct anders worden ingekocht. Wel zullen we nog meer dan nu toe inzetten op het collectivieren van jeugdhulp in het (speciaal) voortgezet onderwijs en waar mogelijk in de kinderopvang en naschoolse voorzieningen. Wel is het belangrijk om oog te houden voor ongewenste neveneffecten.

Wie voert Onderwijs & Jeugdhulp uit?

Onderwijs en jeugdhulp zijn met elkaar verweven in verschillende domeinen. Vanuit de basishulp voor jeugd en gezin wordt ondersteuning geboden in het onderwijs, evenals vanuit de aanvullende hulp. Daarnaast wordt in of nabij diverse HSI-voorzieningen ook onderwijs aangeboden. In nauwe samenwerking met de Groninger gemeenten en in afstemming met het onderwijs/ de samenwerkingsverbanden passend onderwijs is een uitvoeringsagenda onderwijs-jeugdhulp opgesteld.

Hoe gaan we dat doen?

In de komende jaren zullen we de vormgeving van jeugdhulp in het onderwijs en alternatieven verder ontwikkelen en 'zo dicht bij mogelijk' organiseren, bij voorkeur als algemene voorziening en beschikkingsarm. En zoveel mogelijk collectief in plaats van het werken met individuele indicaties. Hiervoor is allereerst aanvullende kennis en expertise nodig zowel binnen gemeenten als binnen het onderwijs, vanuit alle segmenten. Waar opschaling nodig is omdat er sprake is van stagnatie, kan het expertteam onderwijs worden ingezet.

De aangepaste vormen van onderwijs op vervangende opvang en educatie willen we zo normaal en dicht mogelijk bij de school organiseren, bij voorkeur in hetzelfde gebouw of direct aangrenzend. We maken daarmee de schoolgang en (gedeeltelijke) terugkeer naar de schoolgang zo makkelijk mogelijk. Ditzelfde geldt voor jeugdigen die tijdelijk ergens anders verblijven of langdurig zo thuis mogelijk buiten het eigen gezin moeten wonen. Voor deze jeugdigen streven we naar het zo veel mogelijk voortzetten van de reguliere schoolgang en wanneer dit niet kan ondersteunen we de professionals en scholen om schoolgang op te zetten of mogelijk te maken. Samenwerkingsverbanden ontvangen daarvoor middelen. Kennis wat er nodig is zit bij de gemeenten en de zorgaanbieders. Aansluiting bij en samenwerking met het onderwijs is vanzelfsprekend een uitgangspunt.

We streven naar lokaal waar het kan, bijvoorbeeld ondersteuning vanuit het lokale team in het onderwijs en regionaal waar dat nodig is, bijvoorbeeld met inzet van collectieve jeugdhulp in het speciaal onderwijs, vanuit de basishulp of de aanvullende hulp jeugd en gezin. De verwevenheid met de andere segmenten vraagt om een programmatische aanpak die aansluit bij het principe van inclusief onderwijs. Onderwijs en jeugdhulp tezamen, met als basis het recht op ontwikkeling voor iedere jeugdige, naar vermogen.

7.4 Segment 4 – HSJ

Wat is HJS?

De hulp en ondersteuning aan jeugdigen en gezinnen met meervoudig complexe of urgente problematiek (MCP) noemen we Hoogspecialistische jeugdhulp (HSJ) multicomplexe problematiek. Bij de jeugdigen en hun ouders spelen ernstige problemen rondom het opgroeien of opvoeden, dan wel een combinatie van beiden. Deze problemen uiteten zich meestal op meerdere levensgebieden en kunnen leiden tot een forse stagnatie in de ontwikkeling van de jeugdige. De hulp en ondersteuning richt zich altijd zowel op de jeugdige als op het gezin (gezinshulp). Daarnaast betreft HSJ de hulp voor jeugdige die te maken krijgen met een urgente/crisissituatie, wat vraagt om een crisisinterventie.

In onze regio hebben we voor de jeugdigen en gezinnen in HSJ, MCP en Crisis de volgende ambities:

- Vroegtijdig signaleren van complexe problematiek zodat de inzet van zware jeugdhulp kan worden voorkomen;
- Zo thuis mogelijk opgroeien en het voorkomen van uithuisplaatsingen;
- Realiseren van gezinshulp: er wordt altijd naar het gezin gekeken, niet alleen naar de jeugdige;
- Jeugdigen en gezinnen worden pas losgelaten als een stevige basis tot zelfstandigheid op basis van de Big-Five op orde is;
- Gezamenlijke verantwoordelijkheid van aanbieders en ketenpartners voor deze complexe doelgroep: geen jeugdige of gezin tussen wal en schip;
- Integrale, domein overstijgende en systeemgerichte samenwerking als norm in de triage en uitvoering. In één keer de juiste inzet van hulp en ondersteuning;
- De inzet van Hoogspecialistische jeugdhulp is zo kort als mogelijk en zo lang als nodig.

De transformatie voor segment Hoogspecialistische Jeugdhulp is de afgelopen periode geconcretiseerd vanuit het programma transformatie HSJ. De concrete uitwerking inclusief veranderstrategie en businesscase staat beschreven in de documenten meegestuurd voor het AOJ en SOO van 15 november.

7.4a Hoogspecialistische Jeugdhulp, Multicomplexe problematiek en Crisis

Waarom HSJ?

De afgelopen jaren hebben ons, ondanks al onze inspanningen, geleerd dat we er, voor een specifieke groep jeugdigen en gezinnen met meervoudige, complexe en urgente problematiek, nog onvoldoende in slagen om de best passende hulp te bieden. Zij kunnen daarmee niet rekenen op de beste kans om zich zo positief mogelijk te ontwikkelen en veilig en gezond op te groeien. We zien dat het in de praktijk ingewikkeld is om de jeugdhulp voor deze jeugdigen en gezinnen goed te organiseren. In het Koersdocument HSJ; Samen voor Loex is een uitgebreidere beschrijving opgenomen waarom we het beter willen doen voor deze jeugdigen en gezinnen (p. 8 en 9).

Uiteraard willen we voorkomen dat een jeugdige en zijn of haar gezin hoogspecialistische jeugdhulp nodig heeft. De meeste jeugdigen hebben in een eerder stadium jeugdhulp ontvangen, of hebben te maken met uitdagingen op andere terreinen of binnen het gezin (bijvoorbeeld op school of omdat er sprake is van een complexe echtscheiding). Deze omstandigheden moeten zo vroeg mogelijk

worden gesignaleerd en er moet preventief worden opgetreden. Dit is één van de redenen waarom we de basis en -aanvullende hulp anders organiseren. We willen dat de HSJ-MCP aanbieders andere partijen rondom een jeugdige helpen om vroegsignalering mogelijk te maken. De HSJ-MCP netwerkpartners worden 'erbij gehaald' en kunnen geconsulteerd worden.

Jeugdigen groeien zo thuis mogelijk op. Vanuit de lokale teams wordt altijd breed gekeken naar wat een gezin nodig heeft (breder dan alleen de inzet van jeugdhulp). Dit vraagt om het realiseren van gezinshulp door middel van samenwerking tussen verschillende domeinen. Er wordt gestreefd naar een stevige basis tot zelfstandigheid en stabiliteit in de Big-Five: support, wonen, school & werk, inkomen en welzijn, voor dat dit gerealiseerd is wordt de jeugdige en het gezin niet losgelaten. Dit betekent dat er een nauwe samenwerking tussen de gemeenten, aanbieders en HSJ netwerkpartners nodig is.

Als het niet (direct) lukt om de problematiek van het gezin in de eigen omgeving op te lossen, dan wordt gekeken naar kortdurende gezinsgerichte behandelingen. Wanneer er sprake of vermoeden is van HSJ-MCP problematiek vindt de hulpverlening en behandeling zo veel mogelijk thuis plaats. Dit kan tevens leiden tot een tijdelijke opname van een gezin of van ouders. Indien het *echt* niet anders kan dan wordt ervoor gekozen om een jeugdige tijdelijk op een andere plek hulp te bieden of te behandelen, we spreken dan van een uithuisplaatsing. Dit is bij voorkeur zo dicht mogelijk bij huis, zodat het 'normale' leven zoveel als mogelijk door kan gaan (school, vrienden, sport, etc.). Het uitgangspunt is dat het verblijf altijd tijdelijk is. Op deze, kleinschalige en zo thuis mogelijke, plekken wordt begeleiding en/of behandeling geboden, waarbij de inzet gericht is op terugkeer naar huis. Het is daarbij van belang dat hulp en ondersteuning van het gezin hier integraal onderdeel van is. Indien een jeugdige (voorlopig) niet terug naar huis kan, dan wordt er een woonplek gezocht vanuit segment 5: Wonen.

Hoe ziet de inrichting eruit?

Het uitgangspunt is: waar complexe jeugdhulp wordt geleverd moet sprake zijn van een multi- en/of interdisciplinaire samenwerking afgestemd op de hulpvraag van een gezin. Om dit te realiseren is een netwerksamenwerking met een overzichtelijk aantal jeugdhulpaanbieders nodig. In deze netwerksamenwerking moeten alle domeinen vertegenwoordigd of aangesloten zijn met op ieder domein hoogspecialistische expertise gericht op hulp en ondersteuning voor het hele gezin. Deze aanbieders zorgen samen met het Lokale team voor een gedeelde verklarende analyse (eventueel in combinatie met Basis- of Aanvullende hulp) van hulp en ondersteuning aan de jeugdige en het gezin. Het resultaat is een plan waar alle betrokken partijen en het gezin zelf achterstaan. Dit zorgt ervoor dat in één keer de juiste hulp en ondersteuning wordt ingezet zodat er geen jeugdigen en gezinnen tussen wal en schip vallen. De inzet van HSJ-MCP hulp is altijd zo kort als mogelijk en zo lang als nodig. Hierbij wordt waar mogelijk gestreefd naar afschaling.

In lijn met het voorkomen van uithuisplaatsingen wordt gestreefd naar een brede beweging van het afbouwen van intramurale bedden en het opbouwen van ambulante alternatieven. Het is belangrijk dat de gespecialiseerde ambulante interventies ter voorkoming van uithuisplaatsingen breed beschikbaar zijn om snel ingezet te worden. Daarom dient de (door)ontwikkeling hiervan spoedig te worden opgepakt vanuit de netwerksamenwerking HSJ. Dit geldt zowel voor intensieve behandelingen als voor crisisvoorzieningen.

7.4b Segment Bovenregionale voorzieningen

Wat houden de bovenregionale voorzieningen in?

Een toekomstbestendig en dekkend jeugdhulplandschap is cruciaal voor het kunnen bieden van de meest passende hulp en ondersteuning aan de jeugdigen en gezinnen voor wie dat nodig is. De drie noordelijke jeugdhulpregio's – Drenthe, Friesland en Groningen; gezamenlijk aangeduid als 3Noord – willen dat de jeugdhulp aan onze jeugdigen en gezinnen, zoveel mogelijk thuis en in de eigen sociale context wordt aangeboden. Als dit niet mogelijk is, dan willen we dat de noodzakelijke jeugdhulp zo dichtbij mogelijk beschikbaar is, 'zo thuis mogelijk' wordt geboden en dat er geen Groningse, Friese of Drentse kinderen meer buiten onze regio's worden geplaatst. Dit maakt dat we een aantal schaarse voorzieningen willen behouden en organiseren op 3Noord niveau, passend bij de wens te komen tot de inrichting van een toekomstbestendig en dekkend jeugdhulplandschap. De drie regio's hebben hiervoor een Uitvoeringsagenda opgesteld. In de Uitvoeringsagenda jeugd 3Noord zijn een aantal schaarse voorzieningen en functies beschreven; Jeugdzorg Plus, gezinspsychiatrie Beilen, open 3-milieusvoorzieningen, klinische functies, multicomplex LVB en overige klinische functies waaronder aandacht voor forensische hulp.

Hoe organiseren we dit?

Vanuit de Uitvoeringsagenda werken de drie regio's samen aan het organiseren en mogelijk contracteren voor het behoud van deze schaarse voorzieningen. De verbinding tussen de regionale opgaven en de bovenregionale inzet op dit thema is hierbij van belang en zijn van elkaar afhankelijk. Immers, de afbouw van de Jeugdhulp^{Plus}, heeft bijvoorbeeld grote impact op het regionale jeugdhulplandschap. Er wordt een groter beroep gedaan op ambulante interventies. Andersom betekent dit dus ook dat er in het regionale jeugdhulplandschap voldoende alternatieven ontwikkeld moeten worden om de afbouw Jeugdhulp^{Plus} mogelijk te kunnen maken.

7.4c Segment Wonen (toegang via netwerksamenwerking HSI)

Wat houdt het segment Wonen in?

Als een jeugdige ondanks alle ingezette ambulante hulp niet meer thuis kan opgroeien, dan heeft een zo 'gezins' mogelijke, kleinschalige opvoedsituatie met optimale ontwikkelingsmogelijkheden de voorkeur. Het liefst in het eigen netwerk, een pleeggezin of gezinshuis. Plaatsingen zijn altijd voorzien van doelen en perspectief gericht op zelfstandigheid. Waar dit mogelijk is blijft de inzet ook tijdens het verblijf gericht op terugkeer naar huis of zo thuis mogelijk wonen.

In onze regio hebben we rondom Wonen de volgende ambities:

- Voorkomen van uithuisplaatsingen;
- Het afbouwen van intramurale bedden en het opbouwen van ambulante alternatieven;
- Het ontwikkelen van een regionaal overzicht en sturing op kwaliteit van woonvoorzieningen om jeugdigen en gezinnen en verwijzers beter te ondersteunen bij het kiezen van geschikte plekken;
- Realiseren en ontwikkelen van passend, kwalitatief goed, en voldoende beschikbaar woon-aanbod met regionale spreiding;
- Het uitbreiden, versterken en ondersteunen van het pleegzorgbestand om een goede match tussen jeugdigen en pleeggezinnen te kunnen realiseren;

- Het borgen van en inzetten op de kwaliteit van woonvoorzieningen zoals zorgboerderijen en gezinshuizen;
- Realiseren van gezinshulp gericht op terugkeer/zelfstandigheid: er wordt altijd naar het gezin gekeken, niet alleen naar de jeugdige;
- Indien een jeugdige niet thuis kan blijven wonen, streven we naar een zo 'thuis' en 'gezins' mogelijke plek;
- Jeugdigen die vervangend wonen nodig hebben, worden in één keer op de juiste plek geplaatst en mogen hier zo lang als nodig is blijven;
- Voorkomen van breakdowns en onnodige verplaatsingen van jeugdigen tussen verschillende plekken.

Waarom doen we dit?

Het niet meer kunnen opgroeien in de eigen thuissituatie is zeer ingrijpend. Iedere jeugdige heeft het recht om in een veilige, liefdevolle en stabiele omgeving op te groeien, bij voorkeur in de eigen thuissituatie. In Groningen omarmen we de *Beweging van nul*. Alle inspanningen dienen erop gericht te zijn om uithuisplaatsingen te voorkomen. Vroeg erbij zijn is daarbij essentieel. Dit vraagt om versterking van de leefomgeving van een jeugdige, bij voorkeur zo normaal mogelijk en indien nodig door het inzetten van basishulp jeugd en gezin, in nauwe afstemming met de mogelijkheden binnen het gezin en het sociale netwerk.

Moet een jeugdige toch uit huis worden geplaatst, dan wordt hij of zij idealiter in één keer op de juiste plek geplaatst. Aan de voorkant zetten we daarom in op het maken van een goede match. Centraal hierbij staat de behoefte van de jeugdige: wat wil hij of zij zelf?

Als de jeugdige gedurende het jeugdhulptraject de leeftijd van 18 jaar wordt, dan willen we dat de benodigde (jeugd)hulp gecontinueerd kan worden. We beogen een doorgaande lijn zonder onnodige breuken in de leer- en ontwikkelingslijn, waarbij voorop staat dat de jeugdige en het gezin ongehinderd geholpen kunnen worden vanuit de ontwikkelingsbehoefte van de jeugdige. Voor de komende jaren is een belangrijke doelstelling om samen met aanbieders en de GI's te werken aan een goede overgang van 18- naar 18+ woonvoorzieningen.

Hoe realiseren we dit?

Om een goede match te maken is er een breed scala aan passende, kwalitatief goede en beschikbare plekken nodig. De komende jaren willen we het aantal beschikbare pleegzorggezinnen vergroten, zowel voltijd als deeltijd pleegzorg, en (indien nodig) meer kleinschalige woonvormen ontwikkelen voor jeugdigen met meervoudige en complexe problematiek.

Om breakdowns en verplaatsingen van jeugdigen te voorkomen willen we vroegtijdig risicofactoren identificeren en professionals en pleegouders hierbij ondersteunen. Bijvoorbeeld door het aanbieden van trainingen en scholing voor pleegouders en het beschikbaar stellen van deze kennis en expertise binnen de Basis- en Aanvullende hulp Jeugd & Gezin.

8. Kritische succesfactoren, randvoorwaarden en risico's

Het behalen van de transformatiedoelstellingen per segment vraagt zoals gezegd een inspanning van alle stakeholders in het jeugdhulplandschap. Hieronder zetten we een aantal kritische succesfactoren voor het slagen van de transformatie van het jeugdhulplandschap op een rij.

Duidelijke en gedragen gezamenlijke visie

Het is allereerst van belang om een duidelijke visie te hebben op het jeugdhulplandschap, hoe dat georganiseerd is en de wijze van veranderen (waarom werkt het zo voor kinderen en gezinnen), deze visie actief uit te dragen en met name ook te weten wat het betekent en vraagt van mensen en organisaties. Investeren in draagvlak is van groot belang evenals het ontwikkelen van een duidelijke veranderstrategie.

Keuze maken voor een duidelijke en gedragen veranderstrategie

Een heldere keuze in veranderstrategie en fasering die gedragen wordt door zowel gemeenten als ketenpartners helpt om de steeds de stappen te bepalen, gecontroleerd de veranderingen te laten verlopen en om goed uit te kunnen leggen waarom en wat we met elkaar aan het doen zijn.

Daarnaast is er een evidente onderlinge afhankelijkheid tussen de segmenten: de Toegang, de lokale teams en de basishulp jeugd en gezin, onderwijs en jeugdhulp en de Aanvullende jeugdhulp en Hoogspecialistische jeugdhulp.

Ter illustratie

Jeugdigen met hulp vanuit segment 4a (HSJ, MCP en Crisis) ontvangen vaak ook jeugdhulp uit segment 2: aanvullende Jeugdhulp en/of segment 1: basishulp jeugd en gezin. En ze gaan naar school waar (al dan niet collectieve) jeugdhulp wordt ingezet. Daarnaast is de transformatie in segment 4 (HSJ, MCP en Crisis) erop gericht om minder jeugdigen uit huis te plaatsen en meer en eerder ambulante alternatieve interventies in te zetten. Daarmee heeft het effect op segment 2: Aanvullende Jeugdhulp én het segment 4c. Wonen, als thuis wonen geen optie is. Indien het netwerkwerk HSJ succesvol wordt in het voorkomen van tijdelijke of langdurige uit huis plaatsing, dan vermindert dat de druk in segment 4c Wonen zodat er ruimte ontstaat om de transformatieopgaven voortvarend aan te pakken.

Duidelijke keuzes in fasering en volgorde zijn daarom belangrijk. Voordat er stappen worden gezet in anders organiseren van een segment in het jeugdhulplandschap is het van belang om goed de afhankelijkheden te onderzoeken en passende strategieën te ontwikkelen om met impact van afhankelijkheden om te gaan.

Verder moet een keuze worden gemaakt voor de manier waarop de verandering (per segment) wordt doorgevoerd. Dit kan bijvoorbeeld langs de weg van een pilot waar in een gecontroleerde omgeving partijen kunnen leren alvorens over te gaan om voor dat segment het in de hele regio anders te organiseren en opnieuw te gaan inkopen. Ook kan er direct voor een proces worden gekozen waarbij er gekozen wordt om segmenten opnieuw te gaan inkopen met een stevige transformatie-opdracht en op deze manier stappen maken? In bijlage 3 zijn voor aanvullende hulp een aantal scenario's op hoofdlijnen uitgewerkt.

Qua fasering en tijdsplanning is goed om te realiseren dat bij nieuwe inkoop ieder segment een proces moet doorlopen om tot een succesvolle netwerksamenwerking en inkoop te komen. De te doorlopen stappen zijn:

1. Visievorming;
2. Inhoudelijke uitwerking;
3. Marktconsultatie;
4. Inkoopdocumenten opstellen;
5. Aanbesteding en gunning;

6. Dialoogsessies en implementatieplan;
7. De implementatiefase na ingang van het contract.

Een ruwe planning van een dergelijk traject, exclusief besluitvorming is opgenomen in bijlage 2. We rekenen met gemiddeld 1 maand extra tijd per besluitmoment. In de bijlage is tevens per segment aangegeven waar we op dit moment staan. De stand van zaken met betrekking tot het segment Basishulp jeugd en gezin verschilt per gemeente.

Geen Big Bang

Onderliggende keuze voor de veranderstrategie zou moeten zijn om in niet in te zetten op een big bang, maar op een meerjarige programmatische aanpak. Dit biedt de mogelijkheid om gezamenlijk te onderzoeken en te leren, met een vangnet onder de ingrijpende veranderingen. Verander niet alles in één keer, er zijn grenzen aan het korte termijn verandervermogen van het jeugdhulplandschap (inclusief verwijzers en gemeenten).

Creëer duidelijkheid over de duur van de hybride inkoop situatie

Veranderen kost tijd. We willen geen Big Bang. Anderzijds: een blijvend open en daardoor onduidelijk perspectief gaat ook niet werken. Dus: een eenduidig totaalbeeld met tijdspad van het regionale jeugdhulplandschap; dit stuurt het tempo, de inhoud en de urgentie van gemeenten, aanbieders, verwijzers en inwoners om zich daarop voor te bereiden en in te richten. Twee te langdurige inkoop situaties naast elkaar leidt tot waterbede effecten, uitzonderingssituaties en administratieve lasten. Maar is vooral niet helpend voor inwoners die in de dynamiek die daardoor ontstaat tussen verwijzers, aanbieders en de toegang niet altijd de hulp gaan krijgen die nodig is. De keuze voor een einddatum aan de hybride inkoop situatie is ook de duidelijke keuze die onderdeel is van de veranderstrategie.

Concretiseer de transformatieopgaven

De Groninger gemeenten dienen de transformatieopgaven voor de segmenten nader te concretiseren, te kwantificeren en te bepalen hoe de organisatie (en wellicht inkoop) per segment ingezet kan worden. Dit is nodig om de strategische en beleidsmatige doelen te realiseren. Een eerste voorzet hiervoor is reeds gedaan in dit document. Maar per aanpak van segment en zeker waar het nieuwe inkoop betreft zouden deze transformatieopgaven nader uitgewerkt moeten worden en vooral in wat wordt er van welke partij verwacht.

Betrek de stakeholders

Voor elk segment willen wij een netwerksamenwerking organiseren en inkopen. Waarbij de jeugdhulp in de segmenten 4a Hoogspecialistische jeugdhulp en 4c Wonen wordt samengebracht onder de regie van de netwerksamenwerking HSJ.

Een succesvolle netwerksamenwerking komt tot stand op basis van commitment van alle stakeholders op de inhoudelijke transformatie. Het kan niet sec worden ingekocht of afgedwongen. Betrek gemeenten, aanbieders, verwijzers, toegang en ervaringsdeskundigen via vroegtijdig consultaties en dialoogsessies

Organiseer het leren en verbeteren

De veranderstrategie en fasering om tot de toekomstige inrichting van het jeugdhulplandschap te komen, dient rekening te houden met de benodigde beschikbare ambtelijke en personele capaciteit bij gemeenten en aanbieders om de strategie uit te voeren. Het gaat om samen leren, samen evalueren en samen bijstellen. Dat

gebeurt tussen mensen die elkaar kennen, ontmoeten en samenwerken. Dit inrichten en onderhouden zorgt dat de verandering op gang komt en blijft. Het leren en verbeteren zou nadrukkelijk een onderdeel moeten zijn van de meerjarige programmatische aanpak en één van de trajecten/projecten onder deze aanpak moeten zijn. Leren van data en data-gedreven werken zou in het programma en doorontwikkeling van elke segment een standaard onderdeel moeten zijn.

Brede sterke lokale teams zijn randvoorwaardelijk

Vanuit het landelijk richtinggevend kader *'Toegang, lokale teams en integrale dienstverlening'* hebben alle gemeenten zichzelf verplicht om brede basisteams te organiseren; op een enigszins eenduidige manier. De mate waarin de Groninger gemeenten hiermee zijn gevorderd verschilt per gemeente.

Een substantieel deel van de toegang en casusregie plaats voor de ondersteuning die wordt geboden in segmenten 2, 3 en 4 vindt plaats vanuit de brede lokale teams. Wanneer de lokale teams nog onvoldoende breed en sterk zijn ingericht, kan dat werkzaamheid van het hele veranderende jeugdhulplandschap vertragen met het risico dat de achterliggende doelen voor de gezinnen niet worden gehaald. Niet alleen lokaal, maar ook regionaal.

Verleg financiële en administratieve prikkels

Ga van wat kan o.b.v. de producten, uren en tarieven naar wat nodig is om de situatie van het gezin te verbeteren. Ga (vaker) van product naar gezinsgericht; Van P*Q naar taakgericht. Ga waar nodig en kan van individueel naar collectief.

Organiseer (tijdelijke) alternatieve mogelijkheden.

Voor gezinnen die niet direct passen binnen de segmentering zullen (tijdelijke) oplossingen gezocht moeten worden. Daarmee wordt voorkomen dat kinderen en gezinnen tussen wal en schip terecht komen. Mogelijke risico's liggen in de werking van het woonplaatsbeginsel, stapeling van zorg, specifieke expertise.

Onderaannemerschap biedt een mogelijke oplossing. Het is een risico dat daarmee taken worden belegd bij de aanbieders die niet tot hun kernexpertise behoren. Hoofdaannemer zijn van meerdere onderaannemers én verantwoordelijk zijn voor hun dienstverlening behoort niet tot hun expertise.

Versterk de samenwerking met huisartsen

De huisarts is één van de verwijzers naar jeugdhulp, ziet jeugdigen vaak in een vroeg stadium en is en blijft een aanspreekpunt voor de gezinnen. Een goede samenwerking tussen de Lokale teams, Basishulp jeugd en gezin, Aanvullende hulp en huisartsenzorg, zorgt voor het vroegtijdig signaleren van behoeften, waardoor sneller passende hulp en ondersteuning geboden kan worden. Dit kan bijvoorbeeld door het naar voren halen van GGZ expertise + inzet en beschikbaar stellen van een OJG (Ondersteuner Jeugd & Gezin) in de huisartsenpraktijken. In de komende jaren wordt er ingezet op het versterken en uitbreiden van deze samenwerking. Het draagvlak bij huisartsen hiervoor is over het algemeen best hoog, zolang ze hun rol als poortwachter kunnen blijven vervullen. Zij hechten (vooral) sterk aan terugkoppeling van de inzet.

Ondersteun de GI's

De Gecertificeerde Instellingen zijn eveneens een belangrijke verwijzer naar jeugdhulp. Vanuit het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming wordt ingezet op een betere samenwerking tussen GI's, Lokale teams en Veilig thuis. Ondersteuning in deze gezinnen zal vanuit de drie segmenten, Basishulp jeugd en gezin, Aanvullende Hulp en Netwerk HSJ geboden worden. De relatief grote vrijheid om te bepalen wat nodig is voor jongere en gezin vindt plaats binnen een veranderende wijze waarop de hulp wordt ingekocht en georganiseerd.

Het helpt de GI's wanneer we als regio hier werken binnen een regionaal jeugdhulplandschap vanuit een eenduidig gedragen langjarig perspectief. Van GI's wordt gevraagd om zich te gaan verhouden tot, en zich poractief voor te breiden op, het jeugdhulplandschap. Voor deze samenwerking ligt een opgave in het gezamenlijk inrichten en uitwerken van werkprocessen rondom de toegang; bijvoorbeeld door het werken met een gedeelde verklarende analyse.

9. Grove planning

De komende jaren zullen we per segment werken aan de transformatie-opdrachten zoals beschreven in dit document. Inmiddels zijn we al heel met de voorbereidingen voor de inkoop van de hoogspecialistische jeugdhulp. Voor aanvullende hulp Jeugd en Gezin zijn de eerste stappen gezet om hier ook een beweging op te maken. Voor het geheel wordt een programmaplan uitgewerkt waarin de stappen per segment verder worden uitgediept en ook de samenhang met de hervormingsagenda jeugd en toekomstscenario kind- en gezinsbescherming wordt beschreven, inclusief samenhangende acties/activiteiten.

Onderstaande afbeelding geeft op grote hoofdlijnen een beeld weer van de planning tot aan 2030:

Grove tijdlijn

